

Jordreform kan bringe landskaber ind i fremtiden

Klima Anvendelsen af vores landskaber er både problemet og rummer løsningen for biodiversitet, klima, vandmiljø og bæredygtig fødevareproduktion, mener initiativet Collective Impact. Men hvordan? Læs svaret i indlægget her.

\ FAGLIGT SYNSPUNKT

Collective Impact

15.01.20

Vi står på et alvorligt fundament af forskningsfaglig dokumentation for, at såvel vores biodiversitet som klima er vor tids største udfordringer – og de kræver handling nu!

Den primære årsag til, at den globale biodiversitet er under alvorligt pres, er, ifølge FN-organisationen IPBES (Intergovernmental Platform on Biodiversity and Ecosystem Services) ændringer i arealanvendelse. Både på land og til vands.

Samtidigt står vi over for at skulle brødføde ti mia. mennesker uden at ødelægge kloden. Det har vi et 'vindue' til frem til 2050.

I vores lille land er der efterspørgsel efter måder, der kan sikre plads til såvel en konkurrencedygtig landbrugsproduktion som hensyn til en rig natur, rent vandmiljø og klimatilpasning og -forebyggelse.

De fleste arealer i Danmark er tilrettelagt med en enkel interesse for øje. Det betyder, at der er en stor konkurrence om arealerne.

Anvendelsen af vores landskaber er både problemet og rummer løsningen for biodiversitet, klima, vandmiljø og bæredygtig fødevareproduktion. Men hvordan?

I Danmark har vi ikke nok åbne arealer til de mange formål og interesser, der skal tilgodeses. Derfor har de 13 parter fra landbrugs- og skovbrugserhverv, grønne organisationer, KL, Landdistrikternes Fællesråd m fl. udviklet ”multifunktionel jordfordeling” som en måde at få det hele til at gå op i et varieret kulturlandskab, der samtidigt understøtter attraktive bosætnings- og besøgs muligheder.

Politikerne har købt ind på ideen med de første vigtige skridt, der allerede er sat i værk. Det ser vi med Den Multifunktionelle Jordfordelingsfond, der blev vedtaget sidste år som en del af Tørkepakken til Landbruget – og nu med yderligere 2 mia. kr. på finansloven frem mod 2030 til at understøtte natur-, vandmiljø- og klimaformål bl.a. gennem udtag af kulstofrig landbrugsjord og videresalg (jordfordeling).

Udtagning af lavbundsarealer haster

I en ny ”Status for Danmarks klimamålsætninger og -forpligtelser 2019” anbefaler Klimarådet at sætte hastigheden i konkrete tiltag op og peger på, at udtagning af kulstofrige landbrugsjorder bør intensiveres.

Desuden bør ændrede tilskudsmodeller overvejes for at kunne håndtere risikoen for, at dyrkningsarealer risikerer at blive oversvømmet, når den naturlige hydrologi på lavbundsarealer genskabes.

Udtagning eller omlægning af organiske lavbundsarealer er et oplagt sted at starte, og vi skal i gang nu, for det tager tid.

Collective Impact

I Altinget pegede konstitueret institutleder på Aarhus Universitet Jørgen E. Olesen for nyligt på, at de ekstra 60.000 hektar lavbundsarealer, der har gemt sig i universitetets regneark, så der nu er 170.000 hektar med højt organisk indhold, faktisk kan anskues som en mulighed, hvis man vælger at understøtte, at de kommer ud af intensiv landbrugsdrift netop på grund af de mange natur-, miljø- og klimagevinster, som lavbundsarealer kan levere.

Udtagning eller omlægning af organiske lavbundsarealer er et oplagt sted at starte, og vi skal i gang nu, for det tager tid. Der er blandt en bred gruppe af interessenter – som ellers ikke altid er enige – skabt en fælles forståelse af problemet og af de løsninger, der skal til. Og de konkrete løsninger er oven i købet afprøvet i virkeligheden.

En jordreform sætter rammerne for et samlet arealpuslespil, hvor brikkerne til fremtidens bæredygtige landskaber lægges. Når vi alligevel skal i gang med den ambitiøse udtagning af lavbunds jorder,

indhente et efterslæb på vandmiljømål og vende nedgangen i biodiversitet, så er det oplagt at tænke øvrig omstilling af arealanvendelsen ind for at langtidssikre genforhandlingsresultatet af landskaberne. Multifunktionel areal anvendelse handler om at have flest mulige af disse interesser indfriet på en gang.

Glem ikke erhvervs- og landdistriktsudvikling

Det er også vigtigt, at man i en jordreform er opmærksom på at synergien til erhvervsudvikling og landdistriktsudvikling er mindst lige så vigtig, fordi det er her den lokale motivation til en bæredygtig omstilling skabes og driver forandringen.

Ved Glenstrup Sø og Østerkær Bæk i Mariagerfjord Kommune foregår lige nu det 4. demonstrationsprojekt under Collective Impact-initiativet.

Projektleder i Mariagerfjord Kommune Rasmus Fuglsang Frederiksen har fortalt, at ”fra projektet ved vi, at ved at sætte lokal udvikling, attraktiv bosætning og et rentabelt landbrugserhverv højt på dagsordenen, så går det lettere med at finde fælles fodslag og interesse i løsninger for natur, klima og miljø. Når indsatserne kan være med til at gøre det bedre at drive erhverv og bo i landdistrikterne, skaber det opbakning fremfor lokal modstand. Det er samfundsøkonomisk attraktivt og med til at sikre forandringer på et meget lavt konfliktniveau i forhold til andre tilgange.”

Dokumenterbare forandringer

Et forskerhold på fem forskere fra tre forskellige universiteter følger Collective Impact-parternes pilotprojekter. Forskerne har udviklet dialog-, screenings- og dokumentationsredskaber.

Det betyder, at forandringer i pilotprojekterne bliver målt og dokumenteret, så de kan holdes op mod opfyldelse af f.eks. Paris-aftalen, FN's Aichi-mål for biodiversitet og EU's Vandrammedirektiv.

Med screeningsmodellen for multifunktionel jordfordeling kan 10 ud af 17 verdensmål opfyldes i dansk kontekst. Det handler om at afsøge potentialer og løsninger, så presserende udfordringer vendes til muligheder.

Tiden er en god investering, for det skaber tryghed og medejerskab. Der er brug for både stærke, smidige og modstandsdygtige samfundsstrukturer, når store udfordringer presser sig på som nu.

En god samfundsøkonomisk forretning

En ny Cost-benefit analyse fra Jesper Sølvér Schou, Institut for Fødevarer- og Ressourceøkonomi, KU viser, at de forventede effekter af multifunktionel jordfordeling ved Glenstrup Sø og Østerkær Bæk i Mariagerfjord Kommune viser, at det samlede projekt forventes at medføre en positiv samfundsøkonomisk nutidsværdi på 18 mio. kr. over den betragtede 20-årige periode.

Det er særligt den reducerede miljøpåvirkning fra N, P og drivhusgasser samt den øgede rekreative værdi, som repræsenterer de samfundsøkonomiske gevinster.

Resultatet er sammenligneligt med resultatet af en tilsvarende analyse af Skjern å-genopretningen (Dubgaard, 2018). De to projekter peger sammen på, at indfrielse af multifunktionelle potentialer er en god samfundsforretning – også selvom landskaberne er forskellige.

Dialog er bedre end retssager

Det tager tid at skabe forandringer gennem lokal dialog og forhandling. Men det er bedre med dialog og forhandling ved køkkenborde end protester og retssager ved at presse løsninger ned over lokalbefolkningen.

For nyligt evaluerede OECD den danske miljøpolitik og anbefalede blandt andet, at den multifunktionelle jordfordelingsfond på 150 millioner kroner skaleres op, og at der bør foretages en omkostningseffektivitetsanalyse som afsæt.

Med erfaringerne fra de fire pilotprojekter, hvor multifunktionel jordfordeling er afprøvet, og en opgørelse, der bekræfter, at multifunktionel jordfordeling er en billig måde at forandre brugen af landskaber, og at resultaterne er positive for samfundsøkonomien, så har vi en løsning, som bør sættes i gang og skaleres op omgående.

Vi har vi en historisk chance for at sætte en stærk retning for fremtidens bæredygtige landskaber gennem ny værdiskabelse, der vil tiltrække investeringer fra anden side.

En jordreform for fremtidens bæredygtige landskaber er et paradigmeskifte, som kræver et aktivt tilvalg nu. Vi har gode erfaringer at spille ind med, og vi kan vise, at forandringer giver samfundsøkonomisk overskud, og at det ikke bliver dyrere af at tænke landskabets potentialer intelligent sammen.

Emneord:

Klima

Landbrug